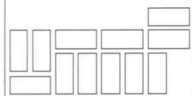

utrechts
monumenten
fonds

STEEN- GOED

De oostzijde
van de
Mariastraat

NR. 27, OKTOBER 1998

*Afbeelding op de omslag:
Ansichtkaart van de Mariastraat, anno 1905.
(uitgegeven door Jos. Nuss & Co., Haarlem)*

"STEEN-GOED" is een uitgave van de

STICHTING HET UTRECHTS MONUMENTENFONDS
Dorstige Hartsteeg 21
3512 NV Utrecht

tel. 030 - 2311761
fax 030 - 2332901
postrekening 427215

Het Utrechts Monumentenfonds beheert en restaureert
monumentale woonhuizen in Utrecht

Voor minimaal f 10,- per jaar of f 250,- ineens is men begunstiger
van de stichting. Men ontvangt dan het Jaarverslag, "STEEN-GOED",
de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen en excursies.

Inleiding

Het mooiste plekje van Utrecht, voor mij, ligt in het hartje van de binnenstad.

Met het gezicht op de Dom en de Buurkerk en onder de klanken van het carillon, daar bracht ik mijn jeugdjaren door. Later kwam ik er, nog vele jaren, op bezoek bij mijn ouders.

Nu wonen er andere mensen, ik kom er niet meer. Het deed mij pijn om na 60 jaar afscheid te moeten nemen van het plekje dat mij zo dierbaar was.

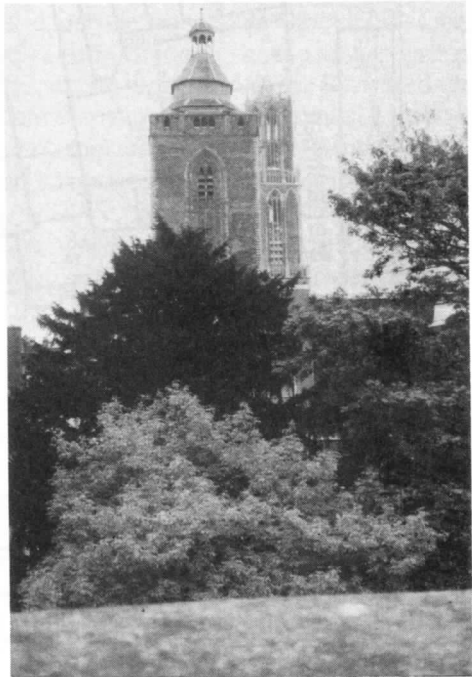
Een plekje, in de oude binnenstad, dat ook een rijke historie moet hebben gehad.

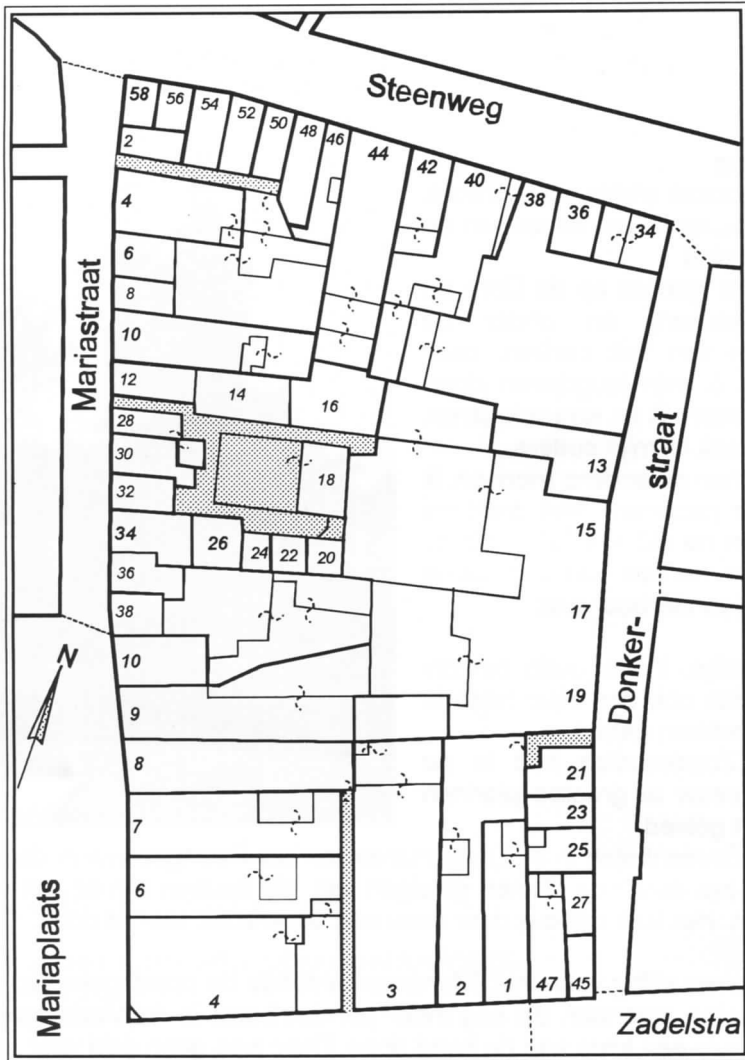
Evert Zoudenbalch had in de 15de eeuw al grootse plannen met dit gebied.

Huize Zoudenbalch in de Donkerstraat en het Poortgebouw in de Mariastraat zijn daar nog stenen getuigen van. Vijf eeuwen zijn er aan voorbij gegaan. Het leek mij leuk daar eens een onderzoek naar te doen.

In de jaren vijftig wilde het Monumentenfonds de poorttoren kopen. De toenmalige eigenaar, die nog meer panden bezat in de Mariastraat, wilde alles in één koop van de hand doen. Daar was geen geld voor, dus de koop ging niet door. Het UMF had de bedoeling om de poorttoren weer in al zijn luister te herstellen en daarvoor het in de poort gebouwde winkeltje te slopen. Het UMF heeft zich toen, in 1959, moeten beperken tot een hoognodige restauratie.

Dat de koop niet doorging heeft misschien één voordeel gehad: het binnenterrein is tot nog toe onaangetast gebleven. De poorttoren en de aangrenzende panden zijn inmiddels rijksmonumenten.

Deze plattegrond van het blok Mariastraat, Steenweg, Donkerstraat en Mariaplaats geeft de situatie (en huisnummering) weer in ca. 1930

Kennismaking met de oostzijde van de Mariastraat

De oudste gegevens komen uit het register van Ste. Marie (1487-16de eeuw) en uit de rekeningen van de Mensurnaalkamer, de maandelijkse uitdelingen aan de kanunniken (de oudste van 1473).

In beide registers worden de huizen in de Mariastraat in een zelfde volgorde genoemd. Aan de oostzijde begint de huizenrij op de hoek van de Steenweg met een huis genaamd '**Scherpenburg**', voorheen het "karrehujs". Het huis daarnaast, nu Mariastraat 2, zou daarvan het achterhuis moeten zijn geweest.

Het volgende huis in deze registers, droeg de naam '**De Clock**'. Dit is het huidige pand Mariastraat 4, waarin nu een Chinees restaurant is gevestigd. Dan volgen er twee 'cameren', de huidige nrs. 6 en 8, met daarnaast een huis genaamd '**De Bellaert**', nu nr. 10, een winkel in sportschoenen. Nr. 12 is weer een 'camer', met daarnaast '**De Grote Poort**'. Deze poort moet dan de ingangspoort van Zoudenbalch zijn geweest: Mariastraat 28.

De volgende zes 'cameren' zijn thans Mariastraat 30 t/m 38 en Mariaplaats 10. In de 19de eeuw hebben op het binnenterrein huisjes gestaan met de nu ontbrekende nummers, 14 tot en met 26.

Een verdwenen hoekhuis

Uit de 'transporten en plechten', dat is de registratie van de eigendomswisselingen en hypotheke van huizen, die omstreeks 1550 begint, blijkt dat er iets merkwaardigs aan de hand is met het hoekhuis '**Scherpenburg**'. In 1564 zijn Roetert Cornelis en Anna Jansd. hiervan de eigenaren. De ligging van dit perceel is inderdaad op de hoek van de Mariastraat en de Steenweg. Roetert en Anna zijn ook eigenaar van 'de Clock'. In 1578 verkopen ze 'de Clock', maar zij houden het huis 'Scherpenburg' en daarmee: "*doorgang, put, hoff, privaat ende wingaert in gesamenlijck gebruijck*".

In 1613 wordt er ineens melding gemaakt van een huis met de naam '**St. Laurens**' dat ook op de hoek van de Mariastraat en de Steenweg staat. Wessel Gerritsz de Vries, glaesmaecker en beddecooper, en Elsgen Rutgers nemen dan op dat huis een plecht van het Ste. Barbara en St. Laurens-Gasthuis.

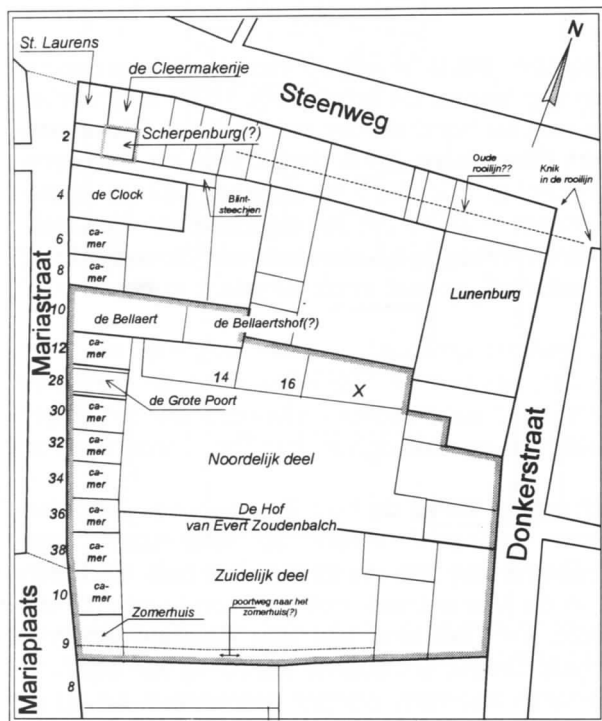
Een zoon van dit echtpaar erft in 1642 dit huis 'St. Laurens'. De belendingen die bij dat transport genoemd worden zijn interessant: oostwaarts, op de Steenweg, Dionys van der Horst met het huis '**de Cleermakerije**' en zuidwaarts, in de Mariastraat, het kind van Lambert Hendriksz. van Rhenen. Dit huis, van '**het kind van Van Rhenen**', wordt in 1616 voor het eerst vermeld. Omdat het daarna veelvuldig van eigenaar verwisselt kunnen de eigenaren naadloos worden getraceerd, tot op de dag van vandaag. Aan de zuidzijde grenst het huis aan een "Blintsteechjen". Het huis van 'het kind van Van Rhenen' moet dus Mariastraat 2 zijn, dat nog steeds aan een blinde steeg ligt. Aan de noordzijde, dat is dus richting Steenweg, wordt nog heel lang Wessel Gerritsz de Vries - en later zijn erfgenamen - vermeld.

Hoewel we dit hoekhuis na 1656 niet meer aantreffen onder de naam 'St. Laurens', zijn de eigenaren tot op heden bekend, omdat zij vaak worden vermeld in de transporten van buurhuis Mariastraat 2.

Maar waar is 'Scherpenburg' gebleven? Van dat huis zelf zijn geen transportakten meer te vinden. Wel wordt de naam 'Scherpenburg' tot 1692 genoemd als noordelijke belending in de transportakten van het buurhuis 'de Clock'; een naam die dit huis al droeg vóór 1550 en tot 1773 behield. Dit huis 'de Clock' verwisselt veelvuldig van eigenaar en steeds worden daarbij de belendingen genoemd.

In 1712 is er echter aan de noordzijde geen bebouwing meer, maar "een open erf met een uytgang". Dit zou er op kunnen wijzen, dat op dat moment 'Scherpenburg', dat iets naar achteren stond, was afgebroken. Het huis op de hoek, 'St. Laurens', en het huis Mariastraat 2, zijn waarschijnlijk pas na 1600 gebouwd.

Dat zou een verklaring kunnen zijn, waarom 'Scherpenburg' in de tijd daarvóór nog op de hoek stond.

De ligging van de genoemde huizen aan de Mariastraat, ca. 1600.

De zuidelijke rooilijn van de Steenweg vertoont een knik bij de Donkerstraat. Een hypothese is, dat ten tijde van de bouw van huizen zoals 'St. Laurens' en de 'Cleermakerije', dus rond 1600, de rooilijn van de Steenweg tussen Mariastraat en Donkerstraat enige meters naar voren is verplaatst.

De hof van Evert Zoudenbalch

Evert Zoudenbalch (1425-1503), domkanunnik te Utrecht, woonde het grootste deel van zijn leven in het grote huis in de Donkerstraat ¹⁾.

Tussen 1470 en 1480 kocht hij in de Mariastraat 3 huizen en 7 camereren, die aan zijn achtertuin grensden. Eén van die huizen, met een poortweg aan de noordkant, stond op de plaats van de huidige nummers 30, 32 en 34. Hij kocht dit huis van Dirk van Zuilen van Eemskerck.

Hij liet het huis afbreken en daarvoor in de plaats kwamen 3 camereren ²⁾. De poorttoren stamt ook uit die tijd. De bouwhistoricus Dirk J. de Vries heeft hier enkele jaren geleden een onderzoek naar gedaan; hij kwam tot de conclusie dat het hout voor de kapspant in de winter van 1473/74 gekapt is ³⁾. Aan de bouwconstructie is te zien dat deze poorttoren tegelijk met de twee aangrenzende panden is gebouwd. Dit zijn dus de huidige nummers 12 en 30. De panden nummer 32 en 34 zullen daarbij behoord hebben.

Met 'de Clock' en 'de Bellaert' en nog eens zeven camereren had Evert bijna de hele Mariastraat, achter zijn grote huis in de Donkerstraat, in zijn bezit. Hij was daarmee ook eigenaar van een groot binnenterrein.

In de zuidwesthoek, nu Mariaplaats 9, stond zijn 'zomerhuis'.

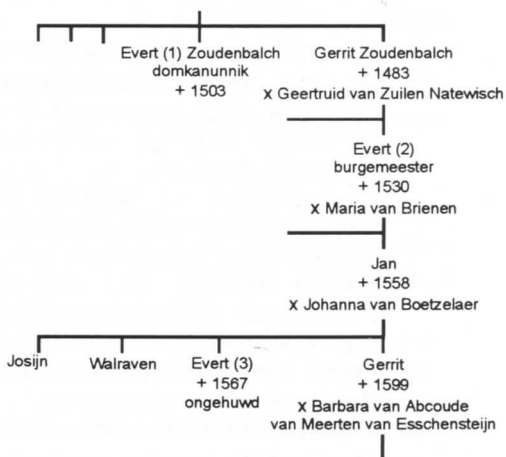
Bouwhistorisch onderzoek heeft dat bevestigd. Bart Klück veronderstelt dat het zomerhuis zijn belangrijkste gevel aan de tuinzijde had.

Het is best mogelijk, dat ook de andere panden hun voornaamste in- en uitgang aan de binnenzijde van de 'hof' hadden. Ongebruikelijk was dat niet in de 15de eeuw. Bovendien had Evert Zoudenbalch de vele immuniteten in onze stad als voorbeeld.

Deel van de stamboom van de familie Zoudenbalch.

Na de dood van Evert ging het grote huis in de Donkerstraat met al zijn toebehoren naar zijn neef, ook Evert geheten, een zoon van zijn broer Gerrit.

Deze Evert (2), burgemeester van Utrecht, liet in 1519 een testament opmaken:

"Alle degeenen, die desen brieff zellen sien off horen, doen wij verstaen, Schout ende schepenen der stadt van Utrecht, dat voor ons quam in 't gerechte Evert Zoudenbalch ende gaff ende maekte Jan Zoudenbalch zijnen soon, die hij heeft bij Joffrouwe Marij van Brienen, zijne huijsfrouwe, dese nabescreven huijsingen ende hoffsteden, cameran, poorten, poortwegen mit alle hoeren toebehoren ende hier naebescreven staen. In den eersten die groete huijsinge ende hoffsteede mit alle hoeren toebehoren alsoe die gelegen is te midswegen in die Donckerstraet, mit alle hoeren poortwegen, alsoe Evert Zoudenbalch ende Joffrouwe Marij, zijn huijsfrouw voorscreven, die nu ter tijt all te samen gebruijcken ende bewoenen, mit alle den huijsraet, catelen [=roerend goed] ende ingedomt [=inboedel] daer inne wesende, uijtgesondert gelt, gout, silver, gemunt ende ongemunt ende clederen."

Dan volgt een opsomming van een aantal huizen in de Donkerstraat en daarna komen de huizen in de Mariastraat aan de beurt:

[Ook] *"... noch die huijsinge ende hoffsteede mit alle zijnen toebehoren geheeten Den Bellaert gelegen in Sunte Marienstraet aen de oostzijde mitter huijsinge gelegen tusschen Den Bellaert voorscreven ende der groeter poerten van der voorgenoemt groeter huijsinge ende hoffstede. Ende noch die ses cameran mit alle hoeren toebehoren gelegen in 't Sunte Marienstraet tusschen der groeten poorten voorscreven ende dat zoemerhuijs van der groeter huijsinge ende hoffstede voorscreven"*

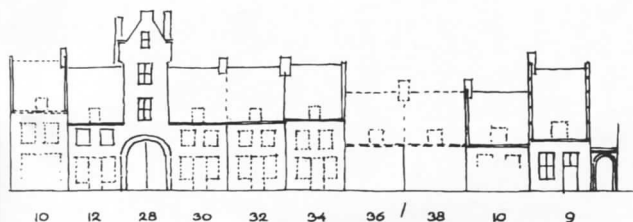
Dit alles zou Jan erven na de dood van zijn vader. Aan het testament was een zogenaamde 'lijfftochtbrief' toegevoegd ten behoeve van zijn moeder. Ook stond er een voorwaarde in dat Jan Zoudenbalch noch zijn nakomelingen, deze huizen, hofsteden, cameran, poortwegen, huisraad en inboedel mochten verkopen, verzetten of splitsen. Hij moest dit *"altijt geheel houden en besitten"*.

Verder waren er nog in het testament de nodige voorzieningen getroffen voor het geval zijn oudste zoon Jan kinderloos zou blijven:

"Zoe zelle dese voorscreven huijsingen, hoffsteden, cameran, poorten, poortwegen, huijsraet, catelen ende ingedomt comen ende erven op den naesten oudsten soon naest Jan Zoudenbalch voorscreven, weerlijck ende geen geestelick man wesende. Ende waer 't dat die naeste oudste soon naest Jan Zoudenbalch geestelick waer, soe zouden deese huijsingen, enz. verbijgaen den geestelicken vorseijt op ten naesten oudsten daarnaest weerlijck wesende. Ende altijt manspersoon voor vroupersoon in eenen graij staende. Wel verstaende dat dese huijsingen, enz. tot geenre tijt aen enigen gestickten geirden Religijosen mannen off vroupersonen en sellen mogen comen, mer wel aen canonicken ofte weerlicke priesters van den bloede voorgenaemt gecomen."

Al minstens vanaf de veertiende eeuw was het in Utrecht verboden onroerend goed in handen van kerkelijke instellingen te brengen. Hier op stonden hoge boetes.

Dit testament verschaft ons de nodige duidelijkheid over de situatie in de Mariastraat. 'De Bellaert' is inderdaad nummer 10 en er is een huis tussen 'de Bellaert' en de poort: dat is nummer 12. Tussen de poort en het zomerhuis zijn 6 camerens, waarschijnlijk de nummers 30,32,34,36,38 en Mariaplaats 10. (In laatste 2 panden is nu de firma Swaak gevestigd).

Reconstructieschets van de gevelwand van de oostzijde van de Mariastraat, omstreeks 1480. Tek. A.F.E. Kipp

Evert (2) stierf in 1530 en Jan in 1558. Het grote huis met al zijn toebehoren komt dan in handen van Gerrit, de oudste zoon van Jan.

Gerrit Zoudenbalch

In 1568 is Gerrit gehuwd met Barbara van Abcoude van Meerten van Esschensteijn. In het familie-archief zijn veel akten bewaard gebleven betreffende dit echtpaar.

Door geldgebrek lukte het hem niet zijn bezittingen bij elkaar te houden. Uit de 'transporten en plechten' blijkt, dat hij in 1577 een schuld had voor geleverde bieren. Hij nam toen een plecht op, d.w.z. hij leende f 550 tegen $6\frac{1}{4}$ % rente van Jan Jacobs van Leemputten, met 'de Bellaert' als onderpand. Tien jaar later was die schuld nog niet afbetaald en Gerrit was genoodzaakt het huis te verkopen. Dan blijkt dat hij meerdere plechten heeft opgenomen met 'de Bellaert' als onderpand. Het huis is in parten verdeeld. Eén van die parten bezat Maerten Joosten van Voorst. Na een aantal aflossingen kon Maerten zich in 1608 enig en volledig eigenaar noemen van 'de Bellaert'.

In het familie-archief vond ik nog een schuldbekentenis, nu uit 1589.

Gerrit had, buiten medeweten van zijn vrouw, ook nog een schuld staan van 225 gulden en 12 stuivers bij de herbergier Wouter Mertenssen voor "*gedroncken gelagen*". De herbergier heeft misschien wel gedreigd dit openbaar te maken en Gerrit wilde dit voorkomen:

Omdat: "*ick niet en begere dat die voorschreven somme penningen tot kennisse van mijn hujsvrouw soude kommen, hebbe ick den voorschreven Wouter Mertenssen met vrintschappe gebede dat hij mitte voorschreven penninge sal paetientie nemen. Belovende hem die selfter alsdan te betalen ofte doen betalen mitten itresse van dien*".

Was getekend, Gerrit Zoudenbalch.

De 'hof' van Zoudenbalch, anno 1960, gezien vanaf de Buurkerk. (foto D.O.W.)

Van de Donkerstraat naar de Mariastraat

Om meer te weten te komen van de overige huizen aan de oostzijde van de Mariastraat, moeten we eerst naar de Donkerstraat.

In de 15de en de 16de eeuw moet dit een voorname straat zijn geweest, met achteruitgangen in de Mariastraat. Op de toenmalige hoek Donkerstraat/Steenweg, stond het huis '**Lunenburg**'. Het tegenwoordige hoekhuis, met daarin nu schoenwinkel Van Haren, is waarschijnlijk van latere datum.

Bouwhistorisch onderzoek heeft uitgewezen, dat onder het voormalige huis 'Lunenburg', thans Donkerstraat 1 en onderdeel van de Witte Boekenmarkt Steenweg 38, nog een grote kelder en twee zijkelders aanwezig zijn die uit de 14de eeuw dateren. Frans Kipp opperde het vermoeden, dat op deze plek een 13de-eeuws 'stadskasteel' kan hebben bestaan, zoals er wel meer waren in die tijd in de binnenstad.

'Lunenburg' zal in de 16de eeuw ook niet onaanzienlijk geweest zijn. Vóór 1561 was het in bezit van Evert Zoudenbalch (3). Dat jaar verkoopt hij het aan Joachim van Oproede, pastoor in de Buurkerk enbisschop van Hebron. Na de dood van Joachim, komt in 1576 het huis in bezit van Jan Willem van Wadenooijen. Dat zelfde jaar koopt Van Wadenooijen ook de '**Bellaertshof**' voor 147 gulden van Gerrit Zoudenbalch.

Deze hof lag tussen de huizen 'Lunenburg' en 'de Bellaert'. Bij deze transactie is sprake van twee vrijpoorten. De ene komt uit op de Steenweg, de andere in de Mariastraat.. Merkwaardig is de toevoeging:

*"metten gehelen poort, daertoe de gehele gang
in de huijsinge Bellaert, tot aan de muur van de hoff,
bewoont door Roetert Cornelis en Anna Joppen"*

Dit zijn de eigenaren van 'de Clock' en 'Scherpenburg' (zie blz. 3). Achter of opzij van deze huizen bevond zich dus een muur. Het is mogelijk dat er 'een recht van doorgang' was door 'de Bellaert'.

Het grote huis Zoudenbalch in de Donkerstraat bestond oorspronkelijk uit twee delen, gescheiden door een stenen muur.

Gerrit Zoudenbalch was eigenaar van beide delen. In 1582 bewoonde hijzelf het noordelijke deel en zijn zuster Jozijn Zoudenbalch met haar echtgenoot Bitter van de Mast, het zuidelijke deel.

De perceelscheiding liep door tot aan de Mariastraat (zie het kaartje op blz. 4). Het noordelijke deel omvat ook de poort en poorthuis aan de Mariastraat (28). Bij het zuidelijk deel wordt steeds het zomerhuis, Mariaplaats 9, genoemd.

In 1599 overlijdt Gerrit en in 1614 zijn vrouw Barbara. Hun kinderen, Johan en Anna waren al overleden: Johan in 1595 en Anna was overleden aan de kinderpokken in 1593.

Het grote huis is kennelijk zeer verwaarloosd, want de erfgenamen Walraven Zoudenbalch en Johan Ruijsch, eisen een schadevergoeding van de executeurs van de nalatenschap van Barbara van Abcoude van Meerten wegens verwaarlozing van het grote huis. Als dat gebeurd is, wordt het in 1616 verkocht aan de broers Cornelis en Arnout van Westrenen. Arnout, die Domheer is, wordt eigenaar van het noordelijke deel en Cornelis van het zuidelijke deel.

Het zuidelijke deel van het Zoudenbalch-complex

Cornelis heeft niet lang van zijn bezit kunnen genieten, want hij overlijdt al in 1620. Het zuidelijke deel komt dan vervolgens, in 1629, aan Jonker Hendrick Valckenaer, Here tot Drackenburg, Portengen enz. enz.

In deze transportakte wordt vermeld dat bij dit deel van het huis ook nog een erf, stalling, zomerhuis en een *poortweg* (!) behoren maar dat de huizen aan de Mariastraat er inmiddels niet meer bijhoren:

"streckende voor van de Donckerstraat tot St. Merrienstraet ofte kerckhoff toe, wolverstaende dat daer onder niet en sullen wesen begrepen de cameren staende tusschen het somerhujs ende den grote poort, noch oock de cameren staende aen de noortzijde van de groote poort ende uijtgaende in de St. Merrienstraat".

Hieruit mag geconcludeerd worden, dat

- a) de cameren of huizen in de Mariastraat niet meer automatisch mee verkocht werden. (in tegenstelling tot de bedoelingen die Evert (2) in 1519 in een testament vastlegde; hij wilde immers het hele bezit in één hand houden)
- b) er een poortweg was naar het zomerhuis 4).
- c) met "*de cameren aan de noortzijde van de groote poort, uitgaende in de St. Merrienstraet*" de huizen aan de noordzijde van de hof (zie kaartje op blz. 4: de nummers 14, 16 en X), worden bedoeld

Hendrick Valckenaer moest wel gedogen, dat de "*secreten van de cameren in de St Merrienstraet*", voor zover deze op zijn erve waren gelegen, ook aan zijn kant "*verlaten*" [=ruimen van een privaat] zouden mogen worden. In 1645 is er nog een geding tegen de heren Valckenaer en Van Westrenen, eigenaren van de beide helften van het huis Zoudenbalch, tot het betalen van een achterstallige "*uijtgang*" [=een soort belasting] ten bedrage van zegge en schrijve 4 gulden per jaar.

In 1688 gaat het zuidelijke deel naar Rudolph van Arkel, Here van Broekhuijsen en Burgstede. De omschrijving van het goed is dan: "*huys, stall, koetshuys, plaatse en gaelderije, uytgesondert de behangnels.*"

Van Arkel neemt een plecht op bij Jacob de Vrij van 5200 gulden met het zomerhuis als onderpand

Bouwhistorisch onderzoek van Bart Klück ⁵⁾ heeft uitgewezen dat de panden Mariaplaats 9 en 10 beide van middeleeuwse oorsprong zijn.

In de tijd dat de familie Zoudenbalch in de Donkerstraat resideerde, was Mariaplaats 9 het zomerhuis.

Eerder is al verteld dat Hendrick Valckenaer in 1629 eigenaar werd van het zomerhuis. In 1643 wordt hij ook eigenaar van een huis "*aan 't eijnde van de Merrienstraat*".

Als dit het huidige nummer 10 is dan waren beide huizen, 9 en 10, toendertijd in één hand.

*Mariaplaats 10 en 9.
Twee verschillende huizen
achter één gevel.
(foto Het Utrechts Archief).*

Dat strookt heel goed met het bouwhistorisch onderzoek waaruit bleek dat kort na 1636 beide panden zijn samengetrokken achter een nieuwe gevel.

Bart Klück baseert zich o.a. op het schilderij van Pieter Saenredam.

De drie cameran, nu Mariastraat 38, 36 en 34, waren in bezit van de families Vanevelt en Cock van Opijnen. In het archief van Zoudenbalch bevinden zich stukken betreffende een overeenkomst tussen de kinderen van Johan Ruijsch en Walraven Zoudenbalch enerzijds en Peter Vanevelt en Johan Cock van Opijnen anderzijds over de eventuele rechten van eerstgenoemden op de nalatenschap van Gerrit Zoudenbalch. Hieruit blijkt dat de cameran oorspronkelijk tot het hele complex hebben behoord en in de familie bleven.

Kort daarna worden deze drie huizen apart verkocht.

Het zomerhuis en de Jonkvrouw.

Zoudenbalch-zuid met het zomerhuis blijft tot 1745 eigendom van de familie Van Arkel. In dat jaar verkoopt Ferdinand van Arkel aan de gezusters Maria, Cornelia en Catharina Braconier: "*Huijzinge met stalling, koetshuis, bassecourt en somerhuis*". Onder de koop is begrepen: "*de behangfels, schilderijen, spiegels en ijzeren kanonnen aan de bassecourt*." Een bassecourt is een hoenderhof, maar wat die ijzeren kanonnen daarbij voor een functie hadden is niet duidelijk. Stammen zij misschien nog uit de tijd van Evert?

De dames Braconier gingen zelf in het zomerhuis wonen, toen Mariastraat 10 en 9. Het grote huis in de Donkerstraat, bestaande uit "*verscheidene boven- en benedenkamers, keuken, kelder, kluisen en spatieuze plaats*", verkochten zij in 1746 aan de Rooms-Katholieke Aalmozenierskamer. Zoudenbalch-zuid wordt dan gesepareerd van het zomerhuis aan de Mariaplaats en "*geapproprieerd*" tot een kinderkuis. De schijmuur tussen het verkochte en het huis van de juffrouwen moest een hoogte krijgen van 12 voeten (ruim 3 meter). Bovendien moesten er lindebomen geplant worden achter de muur, zodat er geen inkijk mogelijk was bij de dames. Dit natuurlijk op kosten van de regenten. De pompwaterput mocht door middel van pijpen door de regenten gebruikt worden. De 'juffrouwen verkoopsters' behielden wel een keldertje dat gedeeltelijk onder de keuken van het verkochte huis lag. Maar de deur aan het eind van de keuken moest op kosten van de juffrouwen toegemetseld worden. In 1753 kopen de dames ook nog het buurhuis Mariastraat 38.

Na het overlijden van de laatst overgebleven juffrouw, inmiddels met de titel jonkvrouw en de naam Cornelia **de** Braconier, gaat de boedel naar Geertrudis Maria Wittert, een "geestelijk dochter."

Nieuwsgierig geworden naar de dames Braconnier, ben ik op zoek gegaan naar de familie met die naam.

De familie zal oorspronkelijk wel uit Frankrijk gekomen zijn. Braconnier betekent 'stroker'. In 1664 komt voor het eerst de naam Braconnier in Utrecht voor. Het lidmatenregister van de Nederlands Hervormde kerk vermeldt dan een zekere Louijs Braconnier. Tussen 1694 en 1707 trouwen er drie zoons en een dochter, die een groot aantal kinderen kregen, maar geen Maria, Cornelia en Catharina. De families waren om en nabij de Lange Nieuwstraat geconcentreerd en het waren bepaald geen "huizenbezitters". Gelukkig brachten de notariële archieven uitkomst. De gezusters erfden in 1737 een huis in Amsterdam van moederszijde. Als de naam van de moeder bekend is, is het eenvoudiger het juiste gezin te vinden. En dat vond ik in Amsterdam.

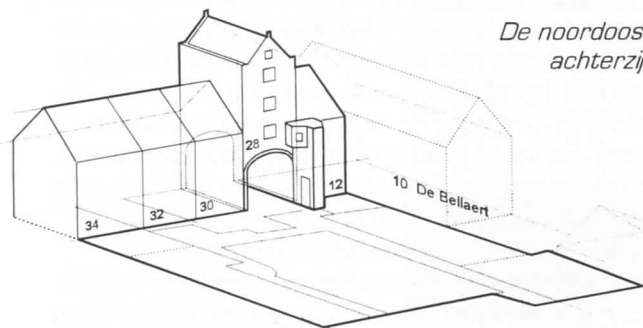
In 1703 trouwde daar Laurens Braconnier met Geertruijt Kuijlenaars. Tussen 1704 en 1708 kregen zij drie dochters, Maria, Cornelia en Catharina.

Laurens was "coopman in de compagnie" te Amsterdam. Hij had ook nog een broer, Abraham Josua, die "*bedienaar des goddelijken woords in de hervormde gemeente te Utrecht*" was. Vermoedelijk is er toch een familieverband met de Utrechtse tak, want ook bij deze families komt de naam Abraham veelvuldig voor. Abraham Jozua trouwde in 1720 met Catharina de Wilde, vrouwe van Alphen en Rietveld. Hun zoon Abraham Cornelis bracht het zelfs tot minister van Staat aan het hof van Luijk, liet zich **de** Braconnier noemen en huwde met 'vrouwe' Johanna Walraven.

De familie steeg in aanzien en 'jonkvrouwe' Cornelia ging daarin mee. Alhoewel, in het begraafboek staat ze in 1789 slechts vermeld als "*Een meerderjarige vrijster in de Mariestraat*".

In 1803 werd dominee Otto Coenraad Wolterbeek eigenaar van het zomerhuis. In 1832 staat hij vermeld bij het kadaster als eigenaar van perceelnummer C 1437. Zijn huis, erf en tuin heeft een oppervlakte van 590 ca. Niet gering in vergelijking met de andere percelen.

In 1910 werd het huis weer, zoals het oorspronkelijk was, gesplitst in twee panden. De huidige nummers Mariaplplaats 9 en 10.

*De noordoostelijke hoek van de 'hof' met achterzijde van de poorttoren en de aangrenzende huizen in de Mariestraat, zoals het er uitgezien kan(!) hebben tussen 1500 en 1700.
(Tek. Si.)*

Het noordelijke deel van het Zoudenbalch-complex

Het noordelijke deel van huize Zoudenbalch strekte zich uit van de Donkerstraat tot aan het Poorthuis in de Mariastraat.

De historie van de gebouwen, die aan de noordzijde van de 'hof' stonden, tussen het huis aan de Donkerstraat en het Poorthuis, is niet eenvoudig te traceren.

Achter Donkerstraat 13 staat nog steeds een in oorsprong 14de-eeuwse woning.
(foto hiernaast).

*Situatie ca 1960.
(foto Het Utrechts Archief)*

In het verlengde hiervan, naar de Mariastraat toe, stonden tot 1952 nog twee woningen. Deze zijn afgebroken zonder dat

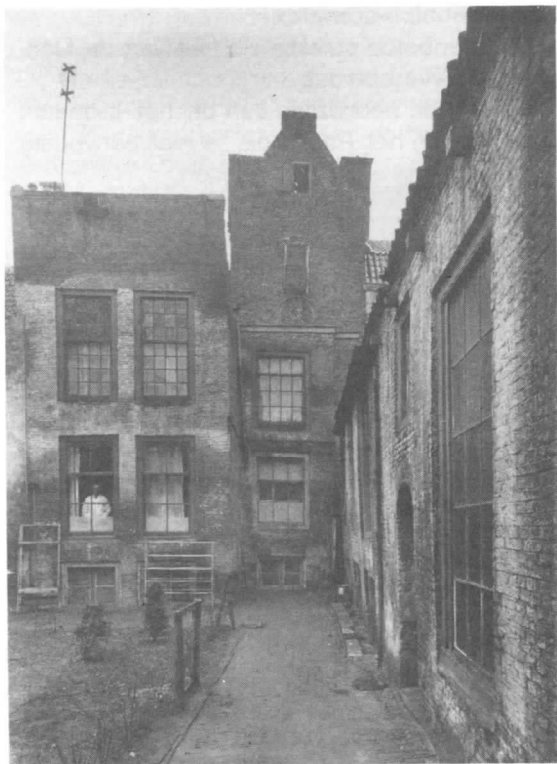
er een archeoloog of bouwhistoricus aan te pas is gekomen. Achteraf is het moeilijk te bepalen uit welke tijd deze huizen dateerden.

Ook het Poorthuis roept vraagtekens op.

In 1679 neemt Hendrik van Westrenen een plecht op van f 2000 van François Spieringh, kanunnik van de Dom. Het onderpand bestaat uit tweederde deel van poorthuis en achterhuis in de Mariastraat, samen met tweederde deel van huis, stal en hof in de Donkerstraat. Het huisje in de poort bestond nog niet. Een mogelijkheid is dat het poorthuis ook de twee belendende huizen van de poort, nrs. 12 en 30, omvatte. Met het achterhuis kunnen de nrs. 14 en 16 bedoeld zijn, de huizen die in 1952 zijn afgebroken.

Het noordelijke deel van het huis Zoudenbalch blijft tot 1699 in bezit van de familie van Westrenen. In dat jaar verkopen de gebroeders Arnout, Johan en Hendrick van Westrenen, kleinkinderen van Arnout de Domheer, hun deel van Zoudenbalch aan Ludolf Renkinck. De koop bestaat dan uit: "*Huijzinge, hoff, stallinge, poort, poortcamer en quartier annex.*" Van nu af aan verliest huize Zoudenbalch zijn hoge status. Het is niet meer in eigendom bij kanunniken, domheren of jonkers.

Ludolf Renkinck was 'winkelier', een beroep, dat in Utrecht in die tijd toch wel bijzonder moet zijn geweest. Ludolf had meerdere huizen in Utrecht. Onbekend is of hij zelf in de Donkerstraat heeft gewoond. Hij was afkomstig uit Eikberg en huwde in 1662 met Adriaentje van Hees in het St. Antonius-gasthuis. Toen hij in 1714 stierf, woonde hij in de Lange Jansstraat.

*Situatie omstreeks 1929.
De noordoostelijke hoek van
de 'hof', gezien in de richting
van de Mariastraat.*

*Rechts resp. nrs. 16 en 14.
In het midden de achterzijde
van het Poortgebouw, met
de 'dicht'gebouwde poort. In
de hoek is nog net iets te
zien van het gangetje naar
de Mariastraat.*

*Iets meer naar links de gevel
van het achterhuis achter
Mariastraat 30.*

(foto: RDMZ)

De restauratie van het Poortgebouw.

Voorafgaand aan de restauratie van het Poortgebouw is in 1958 door Ir. C.L. Temminck Groll een bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd.

Hiervan werd verslag gedaan in de Jaarverslagen 1958, 1959 en 1960 van het UMF. Omdat daarin een goed beeld gegeven wordt van de bouwgeschiedenis neem ik de tekst woordelijk over:

Mariastraat 28. In het voorjaar van 1959 kwam een grondige restauratie gereed van het merkwaardige 15de-eeuwse poortgebouwtje van het voormalige huis Zoudenbalch. Een en ander geschiedde met financiële medewerking van het Monumentenfonds tezamen met het Rijk. Reeds vanaf 1916 waren er plannen om tot een restauratie van dit pand te komen. Gezien de geringe gebruikswaarde echter, hadden de eigenaren weinig belang bij restauratie. Dat werk is wel het belangrijkste van wat tot nog toe met steun van het Fonds tot stand kwam. Het unieke 15de-eeuwse gebouwtje is niet alleen voor Utrecht, maar ook landelijk van betekenis.

Het verkeerde bouwkundig in zeer slechte staat: het metselwerk van de topgevels en dat van de boogjes op de zijgevels lag door het verpulveren van de specie praktisch geheel los. De plantengroei, die het geheel weliswaar een romantisch aanzien gaf, bleek voor het muurwerk funest te zijn geweest; door alle voegen hadden zich fijne worteltjes vertakt.

Tijdens de restauratie werden verschillende vondsten gedaan, die aanwijzingen gaven voor de wijze van herstel.

We zullen deze in het kort - van boven naar beneden - volgen: In de beide topgevels werden, ter weerszijden van de verhoogde middengedeelten, restanten van natuursteenblokken (Baumbergersteen) aangetroffen, die niet meer zichtbaar waren doordat ze achter later voorgelakte panstukken verborgen zaten. Ze zijn nu in een meer weervaste franse kalksteen vernieuwd.

De zuidelijke zijgevel heeft boogjes ter weerszijde van de schoorsteen; in de noordelijke zijgevel daarentegen ziet men ze alleen vóór, maar niet achter de - hier rijker uitgewerkte - schoorsteen. Blijkens sporen in het metselwerk hebben ze hier echter wel gezeten. De zuidelijke schoorsteen sluit aan op een schouw in het gebouwtje zelf, de noordelijke op een in het aangrenzende pand. Het poortgebouw heeft dus kennelijk één geheel gevormd met de aangrenzende bebouwing, zoals trouwens ook blijkt uit het formaat van de grote boog beneden, die iets te breed is voor de eigenlijke gevel. De detaillering van de oorspronkelijke luikopeningen in de beide toppen kon niet worden teruggevonden, zodat deze in hun gewijzigde (verkleinde) vorm zijn hersteld. De drie kruiskozijnen in de voorgevel zijn hersteld op grond van de nog aanwezige details. Waarschijnlijk zijn deze kozijnen aangebracht bij een laat-17de-eeuwse verbouwing. Het is aan te nemen dat de ruimte oorspronkelijk niet in drie, maar in twee verdiepingen was verdeeld. In de kozijnen hebben, behalve ramen en luiken, ook nog diefijzers gezeten. De bakstenen vulling in de grote boog is vervangen door een houten schotwerk, zodat het profiel weer tot zijn recht komt. Het bleek overigens, dat de boog een iets kleinere voorganger moet hebben gehad. Binnenshuis kon ook een gedeelte van de boog in de achtergevel worden blootgelegd.

Het huis bezit een betrekkelijk recent keldertje, dat niet is overwelfd en dat vroeger een toegang had naar de straat.

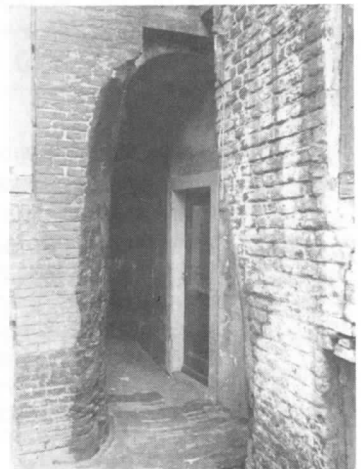
De begane-grond-ruimte, de eigenlijke poort dus, is overwelfd.

Achter de voorgevel bevindt zich eerst een tongewelf, waarin een opening heeft gezeten, die het betreden van de hogere verdiepingen door middel van een ladder mogelijk maakte; daarachter ligt een kruisgewelf.

In de stukken van 1916 is nog sprake van een *traptorentje* aan de achterzijde.

Kort voordien moet het houten binnenwerk daaruit gesloopt zijn, het muurwerk staat dan nog, maar maakt deel uit van het noordelijk aangrenzende pand. In de 18de eeuw moet het gebouw zijn poortfunctie definitief verloren hebben omdat uit deze tijd de muurtjes dateren, die van het grootste deel van de poortruimte een naar achteren, buiten het eigenlijke poortgebouw, *doorschietend* winkeltje maakten, waarlangs een *smalle gang* nog de verbinding bleef vormen tussen de Mariastraat en het inmiddels met huisjes bebouwde achterterrein
Tot zover de UMF-verslagen. ⁶⁾

*De smalle gang, de Bakkerspoort. Meer dan tweehonderd jaar (ca. 1740-1960) de verbinding tussen de Mariastraat en de binnenplaats.
(Foto: Archief v.d. schrijfter).*

De trap naar de poortkamer

Het in bovenstaand verslag genoemde *traptorentje*, blijft nog een mysterie. Uit mondelinge overlevering is mij bekend, dat in het begin van de 20ste eeuw het torenkamertje werd gebruikt door bewoners van het binnenterrein om ...de was op te hangen. Een trap aan de buitenkant leidde naar het kamertje, dat kennelijk in gemeenschappelijk gebruik was. Bij een recente verbouwing is wel een ronding ontdekt in de noordelijke muur van het achterhuis van nummer 28, wat op restanten van een traptorentje kan duiden, maar hoe en wanneer er is verbouwd is niet meer na te gaan. Het traptorentje wordt voor het eerst vermeld in 1699. Ludolf Renkinck verkoopt dan een huis aan Agatha Caesarius en Jannigje van Barnevelt: *"streckende voorbij de muurtrap tot de poortkamer van de comperanten."*

Er is ook een aanwijzing, dat de poort in 1712 nog steeds als inrijpoort van het huis Zoudenbalch gebruikt wordt. In een brief van 4-10-1915 aan B. & W. van Utrecht bericht S.Müller Fz. het volgende:

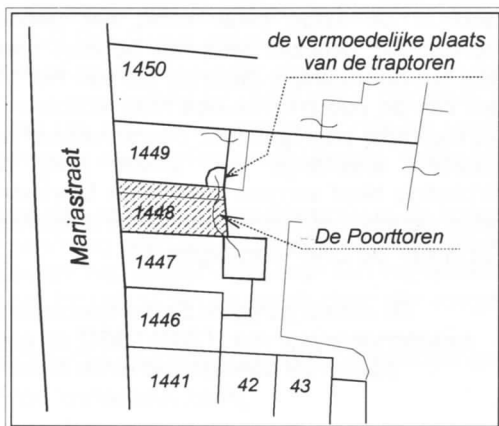
"dat in 1712, tijdens het Utrechts vredescongres, de keizerlijke gezant, graaf Von Zinzendorf logeerde in Zoudenbalch. Destijds blijkt de ingang daarvan niet geweest te zijn in de Donkerstraat, maar door de poort in de Mariastraat. De stedelijke gecommiteerden, die de gezant gingen begroeten, reden de poort binnen door de tuin en werden aan de tuindeuren ontvangen."

Het traptorentje kan dus niet in de weg hebben gestaan.

Ludolf Renkinck was in die tijd wel eigenaar van Zoudenbalch-noord, maar het is best mogelijk, dat dit deel van het huis nog werd bewoond door de familie Van Westrenen. Ook kan de gezant hebben gelogeed in het zuidelijke deel, waar Rudolf of Ferdinand van Arkel resideerde.

In 1848, als het winkeltje in de poort al gebouwd is, wordt nog gesproken van een *"aparte trap, die naar de graanzolders leidt"*.

Op de zg. kadastrale minuut, de eerste - niet erg duidelijke - kadastertekening van 1832, staat aan de noordzijde van de poort een halfronde vorm aangegeven die tot het perceel van de Poorttoren (nr. 28) behoort en die de traptoren zou kunnen voorstellen. (overgetekend, Si)

In 1733 verkochten de erfgenamen van Ludolf Renkinck: "*Huijzinge, hoff, stallinge, poort en poortcamer*" aan François de Courcelles en Christina Hanneman. Dit echtpaar had veel bezittingen in Utrecht. Zelf woonden ze in de Lange Nieuwstraat. Nog dezelfde dag verkochten zij het deel aan de Mariastraat aan Hendrik van Ekeren, ook al een groot huizenbezitter.

Zoudenbalch-noord, aan de Donkerstraat, werd enige weken later verkocht aan Johan Nicolaas van Loon, "*capitain van de Compagnie voetknechten en ordinaris ingenieur dezer lande*". In 1753 komt de wijnhandelaar Pieter van Bosveld in het bezit van dit huis en in 1766 Johannes Josephus Besseling. Deze laatste bewoner verkoopt het huis in 1788 aan de Rooms-Katholieke Aalmoezenierskamer, zodat het weer één geheel wordt met het zuidelijke deel en bij het kindershuis getrokken kan worden.

Mariastraat 12

In 1703 kopen Agatha Caesarius en Jannigje van Barnevelt een huis van Anna van Nijkercken, weduwe van Steven Pauw. Als belendingen worden genoemd, noordwaarts het huis 'de Belderom' (Bellaert), zuidwaarts de poortweg van Ludolf Renkinck.

Dit is ongetwijfeld het huidige nummer 12. In 1710 voelde Agatha haar einde naderen en ze besloot een testament op te laten maken. Hieruit blijkt dat er al eerder, in 1679, een testament was opgemaakt, waarin de 'lijftocht' ten behoeve van Jannigje van Barnevelt was geregeld. In het nieuwe testament worden haar aardse goederen definitief verdeeld.

Haar nichtje Elisabeth Caesarius, een dochter van haar broer Daniël, wordt universeel erfgenaam, maar de goederen mogen pas verdeeld worden na de dood van Jannigje.

Het testament is opgemaakt ten huize van de comparante in de Mariastraat-oostzijde. Dit zou heel goed nummer 12 geweest kunnen zijn, al zijn er aanwijzingen, dat ook nummer 30 aan de familie Caesarius toebehoorde.

Daniël had nog meer kinderen: Maria, Gerard, Cornelis, Pieter en Michiel. Zij kregen van hun tante ieder 125 Carolus guldens.

In 1713 trouwden, op huwelijks voorwaarden, Gerard Cesarius en Cornelia van Dort. Deze Gerard, waarschijnlijk de oudste zoon van Daniël, was van 1734 tot 1741 regent van het Oud-Katholieke weeshuis in de Mariahoek. In die hoedanigheid komt hij voor als voogd-over verscheidene weeskinderen. Gerard behoorde tot de notabelen en woonde aan de Oudegracht. Na zijn dood in 1751, wordt zijn dochter Johanna Maria, als universeel erfgenaam benoemd. Deze ongehuwde 'geestelijk' dochter, liet in 1768, een jaar voor haar overlijden, een testament opmaken.

Het testament van Johanna Maria Cesarius

Zij benoemt de Oud-Katholieke Armenkamer tot haar universeel erfgenaam en de regenten worden aangesteld als voogd over de minderjarige erfgenamen, die verder in haar testament voorkomen. Haar inboedel, en dat was niet weinig, moest verdeeld worden onder verschillende familieleden. Voor iedereen was er wel wat, ook het trouwe personeel deelde mee.

Om te beginnen kreeg een zekere Cornelia Cesarius (het familieverband kon ik niet vinden) alle etenswaar, die na het afsterven van de testatrice, nog aanwezig zou zijn in haar huis. Bovendien kreeg zij het vruchtgebruik van twee woningen aan het einde van de Pauwsteeg, *"mits dat zij de ongelden daarvan jaarlijx betaalt en de nodige reparatiën bekostigt"*. Uiteindelijk zouden deze woningen terechtkomen bij de twee dochters van Cornelia, *"in egte verwekt aan Jacobus Bittenaar"*.

Een (nog onmondige) neef van Johanna Maria, Johan Gerard Cesarius, wordt het best bedeed. Hij moet zich echter wel aan zekere spelregels houden. Indien hij zich ordentelijk gedraagt, krijgt hij jaarlijks 100 gulden, uit te betalen in vier gelijke porties. Mocht hij tot een huwelijk komen, dan wordt de toelage verhoogd tot 250 gulden per jaar. Bovendien krijgt hij dan nog een bedrag ineens van 1250 gulden om *"zijn selve daarmee needer te setten"*. Maar alweer, mits de bruid een ordentelijke dochter is en 'onderhorig' aan de priesters van de 'clerecise' kant.

Zo niet, dan moeten die extra 150 gulden gereserveerd worden voor zijn eventuele kinderen, tot zij de meerderjarige leeftijd hebben bereikt. Bovendien moesten die kinderen dan wel in de Oud-Katholieke kerk gedoopt en onderwezen zijn. Mocht dit allemaal niet zo zijn, dan ging het bedrag naar de armen der Oud-Katholieke Kamer.

Johan Gerard krijgt daarnaast ook nog het vruchtgebruik van een huis aan de westzijde van de Mariastraat, *"waar het Sabeltje in de gevel staat"*. Dit huis had Johanna Maria in 1755 gekocht. Het eigendom hiervan zou naar de oudste zoon van Johan Gerard moeten gaan en bij gebreke daarvan, naar de oudste dochter. En dan te bedenken dat Johan Gerard in 1768, toen het testament werd opgemaakt, nog niet eens getrouwd was!

In 1769 overlijdt zijn suikertante en een jaar later treedt hij inderdaad in het huwelijk met een ordentelijke dochter. Er worden vijf kinderen geboren, maar dan sterft Johan Gerard in 1787, *"zijn wijf en vijf onmondige kinderen achterlatend."* De weduwe en haar kinderen nemen in 1805 een plecht op van 500 gulden, met het huis, 'het Sabeltje', als onderpand. Zo raken ze uiteindelijk hun bezit kwijt.

De oudste dochter, Lidia, heeft ernstige financiële moeilijkheden. Ze raakt aan het zwerven en zo komt ze in 1820 met haar drie kinderen in een belaelarsgesticht in Hoorn terecht. Hier vertelt ze dat ze nog een grote som geld tegoed heeft van de erfenis van haar oud-tante. Er volgt een uitgebreide briefwisseling met de Stads-Aalmoezenierskamer in Utrecht. Jammer genoeg voor Lidia, verklaren deze dat haar vader tot aan zijn dood aan alle gestelde eisen heeft voldaan en dat daarom het legaat aan zijn kinderen is komen te vervallen.

Mariastraat 28 en 30

Johanna Maria Cesarius bezat nog een huis in de Mariastraat. Dit stond aan de oostzijde, in het midden van de straat. Het wordt niet genoemd in haar testament, dus moet zij dit huis al bij haar leven hebben 'weggedaan'. Waarschijnlijk aan de Oud-Katholieke Armenkamer, maar hoe precies was niet te vinden. Merkwaardig is namelijk, dat deze Armenkamer op 11 mei 1770 twee huizen in de Mariastraat, de huidige nrs. 12 en 30, verkoopt aan Pieter van Gorssen.

De laatst bekende eigenaar van nr. 30 was Hendrik van Ekeren, in 1733. Waarschijnlijk liet hij het winkeltje in de poort bouwen. Vanaf de bouw is het een bakkerij geweest. Het poortje naast de bakkerswinkel naar het binnenterrein heet sindsdien Bakkerspoort.

De achterhuizen achter de nrs. 28 en 30 zullen ook uit die tijd dateren.

Onder deze achterhuizen bevindt zich één grote kelder, alleen toegankelijk vanuit het winkeltje in de poort. In de kelder werd gebakken. Ook de etages daarboven stonden met elkaar in verbinding. Er was nog geen doorgang van het voorhuis van nummer 30 naar het achterhuis. Deze doorgang dateert van veel later.

De achterhuizen lagen trouwens zes treetjes hoger. De bovenverdieping van het achterhuis nummer 30 was tot in de jaren twintig van deze eeuw alléén bereikbaar vanuit het achterhuis van nummer 28.

Het voorhuis van nummer 30 behield nog een achteruitgang naar de tuin, die in later jaren, maar vóór 1832, is overbouwd.

Bouwhistorisch onderzoek

De benedenverdieping van Mariastraat 30 werd in 1991 grondig verbouwd. Bouwhistoricus Bart Klück kwam tot de conclusie dat dit huis niet alleen maar een 'camer' is geweest. De dikke muren in de kelder duiden op een fors stenen huis. Dit kan het bewijs zijn van de veronderstelling, dat op deze plaats het stenen huis van Dirk van Zuilen (zie blz. 5) heeft gestaan dat Evert Zoudenbalch in de jaren zeventig van de 15de eeuw heeft laten afbreken. Het zal niet helemaal tot en met de fundamenten zijn afgebroken: datgene, wat bruikbaar was, bleef staan.

Onder de kelder bevond zich nog een ondiepe ruimte. Deze was net vóór het onderzoek in 1991 dichtgemaakt, zodat deze niet meer te zien was. Wel is tegen de achtermuur (verticaal) een ondefinieerbare stenen koker te voorschijn gekomen, waarvan het einde ergens in die ruimte beneden moet zijn uitgekomen en het begin ervan op de eerste verdieping. Een afvoer van een middeleeuws secreet? We weten het niet. Het middeleeuwse huis had op de begane grond ook een forse achtermuur, die blijkbaar niet is afgebroken.

Recentelijk werd de bovenverdieping grondig verbouwd. Tot op de stenen muren na, is alles gesloopt. Op de eerste verdieping kwamen grote steunbogen te voorschijn in de muur tussen het voorhuis en het achterhuis met daarboven een paar rijen zwart geworden stenen. Dat had niets te maken met een brand. Hier heeft ongetwijfeld de goot van het oorspronkelijke achterhuis gezeten.

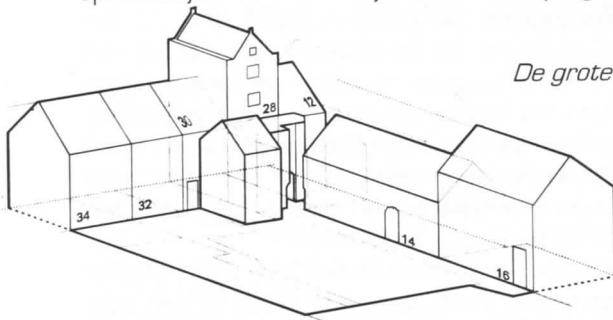
Mariastraat 28.

Op de eerste verdieping van het achterhuis, kijkend in zuidelijke richting; rechts de oude achtergevel van nr. 30.

Aan de schuine daklijn is duidelijk te zien dat het achterhuis eerst een ander dak heeft gehad. Rechts de zwarte baan van de vroegere dakgoot.

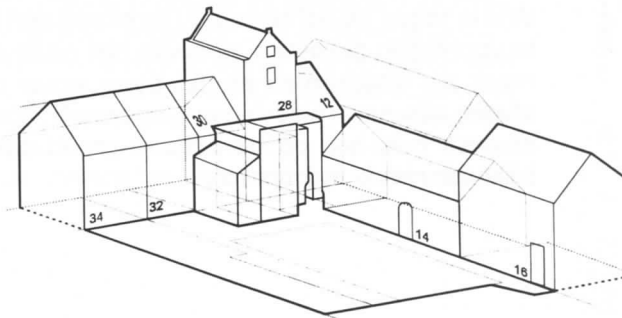
De voorgevel is, net als bij de meeste huizen in de binnenstad, eind 19de eeuw geheel vernieuwd. Waarschijnlijk is toen ook de grote spiegelruit geplaatst. De zijmuren zijn overeind gebleven en daaruit is op te maken, dat het oorspronkelijke voorhuis altijd twee verdiepingen heeft gehad.

Situatie ca. 1740
De grote inrijpoort is 'dicht'-gebouwd met een [bakkers]-winkel. Ongeveer tegelijkertijd zijn de twee achterhuizen, behorende bij Mariastraat 28, gebouwd. Het grootste achterhuis staat achter nr. 30.

Situatie ca. 1810
Het achterhuis achter nr. 30 heeft na een verbouwing een plat dak gekregen en de achteruitgang van nr. 30 is nu 'overbouwd'.

(Tek.Si.)

Anthonie Schonenberg

In 1782 verkoopt de weleerwaarde heer Hendrik van Wijk, predikant te Driebergen, gehuwd met Geertruij, een dochter van Hendrik van Ekeren, de broodbakkerij, Mariastraat 28, met drie kamers op de plaats daarachter, aan Pieter van Gulik. Als belendingen worden genoemd, aan de noordkant Everdina van Maurik (nr. 12), en aan de zuidkant Cornelis van Andel (nr. 30). Deze beide huizen waren in 1770 door Pieter van Gorsen meteen doorverkocht.

Nummer 32 was tot 1780 nog in het bezit van de familie Renkinck. Een kleindochter verkoopt het dan.

Zo langzamerhand begint de Mariastraat een ander aanzien te krijgen. De 'cameren' van Evert van Zoudenbalch gaan een zelfstandig leven leiden en er verschijnen steeds meer winkeltjes in de Mariastraat.

De voormalige 'hoff' wordt aantrekkelijk om er arbeiderswoninkjes op te bouwen. Iemand, die daar handig op in speelt, is 'huizenverzamelaar' Antonie Schonenberg. In 1800 koopt hij de bakkerij en de drie kamers daarachter van Pieter van Gulik. Datzelfde jaar koopt hij van de weduwe Van Andel, nummer 30 en in 1805 krijgt hij ook nummer 32 in handen. Antonie was niet alleen in de Mariastraat actief met het kopen van huizen. Ik krijg de indruk, dat hij meer van dit soort 'hofjes' in de binnenstad in handen probeerde te krijgen.

Antonie huwde in 1781 met Maria van Emmerik. Uit de registratie van de 100ste penning, die hij in 1793 betaalde, blijkt, dat hij in de Mariastraat op nr. 30 woonde en dat hij 'keurslijfmaker' was.

In 1794 laat het echtpaar een testament opmaken. Antonie *"ligt ziekelijk te bedde en Maria is oud gaande en staande, edoch bij haar volle verstand"*. Antonie is dan 36 en Maria 33 jaar! De langstlevende krijgt alle goederen, roerende en onroerende. Voor Maria's moeder is er een legitieme portie, mocht ze dan nog in leven zijn.

Vlak voor haar dood, in 1806, bedenkt Maria zich nog. Er wordt een nieuw testament opgemaakt. Zij en haar man blijven wel elkaars universeel erfgenaam, maar mocht Antonie hertrouwen, dan kwam de helft van alle goederen aan de kinderen van de broers en zusters van Maria.

In 1808 komt de hele familie bij elkaar voor een inventarisatie van de goederen. Zou Antonie plannen hebben gehad om te hertrouwen?

Dat is nooit gebeurd. In 1814 stierf hij als weduwnaar van Maria van Emmerik. De bezittingen in de Mariastraat gingen naar Hugo van Emmerik, een zoon van een broer van Maria. Uit de inventarisatie van 1806 bleek, dat Antonie eigenaar was van 24 huizen: vier achter de Wal bij de Tolsteegpoort, vier in de Brandsteeg, één in de Gortsteeg, zeven in de Strooijssteeg, twee in de Kraansteeg en zes in de Mariastraat en op het achterliggend terrein.

*Kijkjes in de Bakkerspoort, omstreeks 1920.
De huizen en huisjes die Hugo van Emmerik in 1818 liet bouwen.
In het midden nr. 18 en rechts 20, 22, 24 en 26. (foto's Het Utrechts Archief)*

Waarschijnlijk woonde er een 'waschvrouw' in de Bakkerspoort op nr. 18.

De bewoners van nummer 20 hadden hun ruimteprobleem proberen op te lossen door een aanbouw.

In 1792 krijgen de huizen in Utrecht een 'wijknummer'. Weliswaar nog niet die wijknummers, die van 1810 tot 1890 gaan gelden, maar door deze nummering zijn we nu bij het uitzoeken van de huizen minder afhankelijk geworden van het vergelijken van belendingen.

De nrs. D 195 en D 196 werden in 1810 omgenummerd naar D 495 en D 496, en in 1890 naar Mariastraat 28 en 30. In de Bakkerspoort, twee huizen nummer D 192 en D 621(!). Waarschijnlijk de latere nummers D 491 en D 492 en na 1890 Mariastraat 14 en 16. Achter nummer 34 in de Mariastraat had Anthonie nog twee huizen, D193 en D194, later de nrs 26 en 26bis. Deze huizen gaven wat meer problemen omdat hierachter nog drie woninkjes gezet zijn in 1818, die daardoor de oude wijkhuisnummers net gemist hebben.

Neef Hugo, die volgens de 'Contrôle Nominatif' van 1813, bij zijn oom in de Mariastraat woont, is daar na de dood van Anthonie blijven wonen.

Het lukte hem in 1818, de huizen nrs. 32 en 34 in handen te krijgen.

Nu is het hele binnenterrein van hem. Hij laat daar de boven reeds genoemde vier woninkjes bouwen, de nrs. 18, 20, 22, en 24.

In 1828 huwt Hugo met Johanna Gijsberta van Beem. Ze krijgen drie dochters. Na de dood van Hugo van Emmerik in 1844, wordt er een inventarisatie gemaakt, een lijvig document van 40 bladzijden, waarin we een goed overzicht krijgen van alle bezittingen, schulden en schuldvoreringen.

De inkomsten werden vermeld tot de dag van overlijden. Wat daarna binnenkwam, was het eigendom van Gijsberta van Beem.

Interessant is de taxatie van de huizen. Nummer 28 werd getaxeerd op 3000 gulden, nr. 30 op 3500 gulden, nr. 32 op 2400 gulden en nr. 34 op 2600 gulden. De huizen op de binnenplaats, nrs. 14 en 16 *gezamenlijk, op 1200 gulden. De vier huisjes, die Hugo had laten bouwen, hadden een gezamenlijke waarde van 1200 gulden.* Het bleekveldje hoorde daar bij. De twee woningen achter nr. 34, werden getaxeerd op 1100 gulden. Ook de huuropbrengsten werden vermeld. Nummer 14 werd door drie gezinnen bewoond met een huur van resp. 125, 160 en 70 cent per week. Nummer 16 had twee huurders. De één betaalde f 5.50 per maand en de ander 65 cent per week. De drie kleine huisjes, 20, 22 en 24, brachten ieder 1 gulden per week op. Het huisje nr. 18 betaalde een huur van twee gulden per week, inclusief het 'genot' van het bleekveldje.

Het huis achter nummer 34, nummer 26, was gesplitst in een bovenhuis en een benedenhuis. Het bovenhuis werd voor 4 gulden per maand verhuurd en het benedenhuis voor 80 cent per week.

Anders ging dat bij de huizen aan de Mariastraat. De huurders van nummer 32 betaalden 250 gulden per jaar; die van nummer 34, 240 gulden per jaar.

Hugo van Emmerik had ook nog huizen in de Donkerstraat en op de Steenweg. En ook daar was ruimte om er tussenin te bouwen. Hugo kreeg daar de tijd niet voor, want in 1844 overlijdt hij.

Na zijn dood waren zijn echtgenote Johanna Gijsberta van Beem en zijn drie, minderjarige, dochters zijn erfgenamen.

Johanna Gijsberta hertrouwde met Johannes van Schaik, waar ze na korte tijd ook weer weduwe van werd. Twee van haar dochters overleden ongehuwd op tamelijk jonge leeftijd en de overgebleven dochter Johanna Maria Adriana huwde in 1866 met Pieter Koezijns. Daarom moest er weer een nieuwe verdeling van de huizen komen. Van de huizen in de Mariastraat kreeg Johanna Gijsberta de nrs. 28, 14, 16, 32 en haar dochter en echtgenoot de nrs. 30, 26 en 34. Ook een zoon van Van Schaik deelt nu mee in de erfenis. Deze Johannes jr. woonde in Arnhem en was 'boekhouder der Arnhemsche Stoombootmaatschappij'. Hij kreeg de woninkjes op het achterterrein toebedeeld.

Waarschijnlijk omdat Pieter Koezijns de andere erfgenamen overleefde, kwam het hele complex weer bij elkaar en werd Pieter de enige eigenaar. In 1915, hij was toen 75 jaar, is alles in één keer verkocht aan 'De Spaarkas', maatschappij tot exploitatie van onroerend goed te Utrecht.

Terug naar de oorsprong

In 1918 vond 'De Spaarkas' twee kopers voor het hele blokje huizen: de gebroeders Gerardus Henricus en Henricus Adrianus van Spanje. De eerste was apotheker op de Steenweg 42. Ook de nrs. 44 en 46 waren hun eigendom. Bovendien kochten ze in de Mariastraat nr. 12, zodat het oorspronkelijke 'Poorthuis' weer één eigenaar had.

De volgende eigenaar, Josephus Hendricus Verbon breidde het bezit nog verder uit. Op de Steenweg kwam nr. 40 erbij en op de Mariaplaats de nrs. 10 en 9, het voormalige 'Zomerhuis'.

Mariastraat 36 en 38, die geen uitgang hadden op het binnenterrein, hebben een andere eigenaar.

Zo ontstond weer een aaneengesloten binnenterrein, alleen de eigenaar zat nu niet zoals in het verleden, aan de oostkant, de Donkerstraat, maar aan de noordkant, de Steenweg.

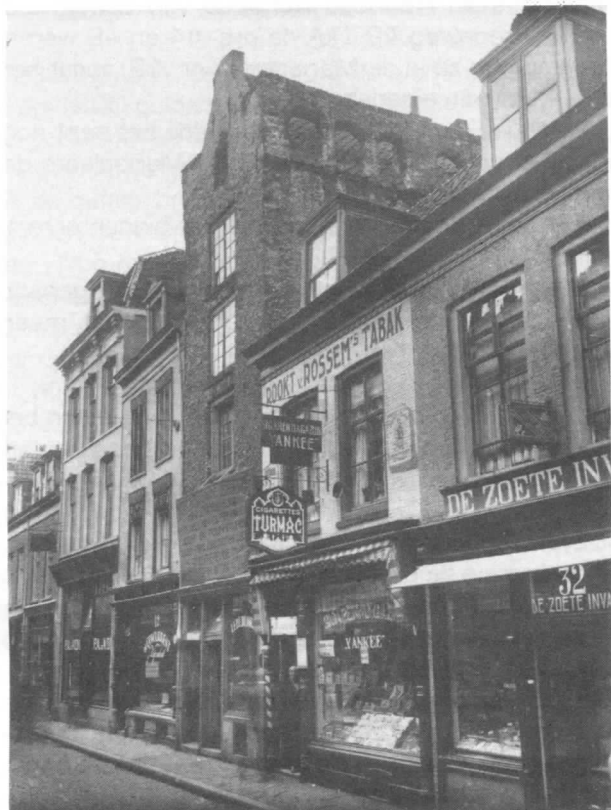
De huizen nrs. 14 tot en met 26 werden al sinds 1926 niet meer bewoond. In 1938 zijn de drie kleine huisjes aan de zuidkant afgebroken en in 1952 volgden de nrs. 14, 16 en 18. Nummer 26 is bij 34 gevoegd.

In de 15de eeuw kocht Evert Zoudenbalch de huizen in de Mariastraat om zo een omsloten binnenterrein te creëren. Hoe het er precies heeft uitgezien weten we niet. Evert had veel gevoel voor schoonheid: over zijn interieur in de Donkerstraat, is wel het één en ander bekend. Het is best mogelijk, dat hij ook een mooie tuin heeft laten aanleggen.

Nadat de familie Zoudenbalch uitgestorven was, werden de bezittingen in steeds kleinere partjes verdeeld. Dit ging zo door totdat Anthonie Schooneberg eigenaar werd van enkele huizen in de Mariastraat. In het begin van de 19de eeuw was er een groot gebrek aan kleine arbeiderswoningen en werd het aantrekkelijk om die te bouwen. Het binnenterrein *aan de Mariastraat bood hier een mooie gelegenheid voor. Er werden slecht gebouwde huisjes neergezet, die al snel verpauperden.* Na afbraak bleef het terrein lange tijd braak liggen. Ook de toegangspoorten werden overbouwd, zodat het terrein niet meer toegankelijk was.

Er had een mooie binnentuin van gemaakt kunnen worden, zoals gebeurde met de tuin vlak achter het voormalige kindershuis Zoudenbalch.

Op het ogenblik wordt gezocht naar een manier om het deel achter de Mariastraat weer toegankelijk te maken met het doel..... er weer 'huisjes' neer te zetten.

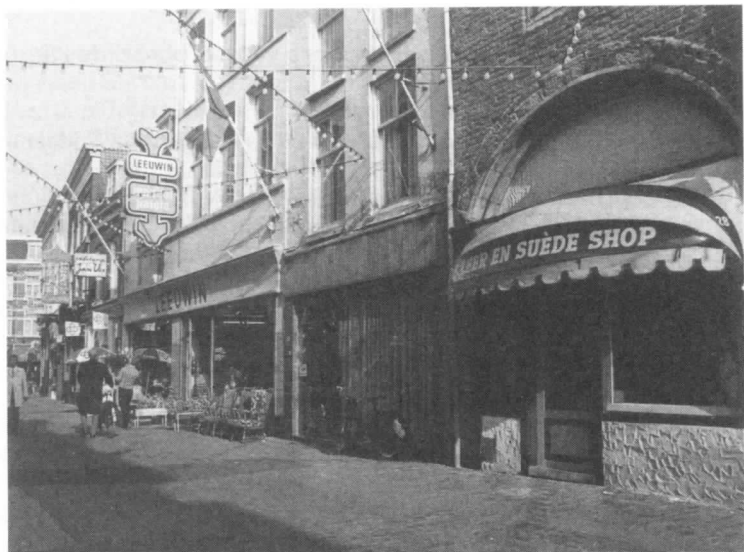

*De oostzijde
van de
Mariastraat,
omstreeks 1920.
(foto's
Het Utrechts Archief)*

*De Bakkerspoort,
anno 1925.
Het smalle gangetje
naar het binnenterrein.*

*De oostzijde
van de
Mariastraat,
omstreeks 1970.*

*Mariastraat 30.
Reisbureau Ricco en
tweedehands boeken,
de zaak van
George Oversteegen.*

*Blijkens de affiche zijn er
verkiezingen in aantocht.*

*"Stadsbelangen", de partij
van George Oversteegen,
was eind jaren zestig
tégen de demping van de
singels,
tégen de sloop van wijk C,
tégen de bouw van Hoog-
Catharijne
en
tégen de leegstand in de
binnenstad.
Jammer genoeg werd er
toen niet naar hem ge-
luisterd.*

Lijst van eigenaren en bewoners van de oostzijde van de Mariastraat.

Mariastraat 2 - Eigenaren

08-05-1616	Govert van Leeuwen en Aeffergen van Coddenoort naar Mr. Thomas Heurnius
24-09-1619	Mr. Thomas Heurnius naar Lambert Hendricksz van Rhenen en Jannichjen Rochell
19-09-1660	Lambert Hendricksz. Van Rhenen naar Hendrick van der Merck (Marck)
10-09-1700	Maria de Swart, wed. van Adriaen van Spithoven naar Aletta van Spithoven, wed. van Jacobus Rinckeraet
25-11-1712	Aletta van Spithoven, wed. van Jacobus Rinckeraet naar Hendrik de Bruijn
05-02-1722	Hendrik de Bruijn naar Abraham Hoornauw
17-04-1744	Abraham Hoornauw en Maria van de Brink naar Anthony van Ingen
20-08-1755	Elisabeth La Raison, wed. van Anthony van Ingen naar Justina Margaretha Hammius, wed. van Willem Kuijper
13-07-1785	Justina Margaretha Hammius, wed van Willem Kuijper naar Jan Hillebrand
01-07-1808	Geertruid Hillebrand, wed. van Hermanus van der Louw naar Aaltje van der Dijssel
tot 1843	Alida van der Dijssel, winkelierster
tot 1854	Pieter van Vlaanderen, grutter
tot 18??	Herman Joseph de Jong, koopman
18??	Arnoldus Pordon, kleermaker
19??	Theodorus Pordon, barbier
tot 1952	Arnoldus Pordon, kapper
tot 1960	Anna en Geertruida Margaretha Wiebes, modistes

Bewoners vanaf 1813

1813	Balthazar Steijgewalt, slijter
1824-1850	Hendrikus Logman, 'klijntapper', kroeghouder
1860-1879	Arnoldus Pordon
1880-1913	Theodorus Pordon
1913-1952	Arnoldus Pordon
1952	Dames Wiebus, modistes
1975	Het Dassenhuis
heden	Travelshop, reisbureau

Mariastraat 4, "De Clock" - Eigenaren

10-06-1550	Alijdt van Buren, wed. van Cornelis van Muijden naar Jop Peters van Amersfoirdt
12-10-1574	Roetert Cornelisz. en Anna Jansdogter naar Jacob Aelsz. van Harderwijck
05-12-1580	Anna Jansdr. wed. van Roetert Cornelis naar Claes Rutgersz van Schoonrewoert
17-06-1590	Claes Rutgersz van Schoonrewoert naar Jan Claesz van Schoonrewoert
12-11-1649	Hendrickgen van Schoonrewoert naar Jan Anthonissen van Dinslaecken
12-01-1692	Adriaen Wttewael naar Jacobus van Rinckenraed
25-11-1712	Jacobus van Rinckenraed en Aletta van Spithoven naar Abraham van Hengelaar
06-05-1749	Abraham van Hengelaar en Anna van Heuven naar Abraham Samuel Wooning
04-11-1762	Abraham Wooning en Johanna 't Lam naar Franciscus Geerling
05-05-1773	Franciscus Geerling naar Paulus de Vrees, grutter, t.b.v. zijn minderj. zoon Willem
tot 1838	Christina de Vrees, grutteres (dochter van Willem)
tot 1866	Pieter van Vlaanderen, grutter
tot 1870	Hendrik Peters, landbouwer
tot 1931	Theodorus Petrus van de Bergh, drogist
1931	Jacob Wijzenbeek, meubelhandelaar
1945	Anton Michoff, meubelhandelaar
1953	Betty Sara Wijzenbeek

Bewoners vanaf 1813

1813-1843	Christina de Vrees, grutteres
1840-1866	Pieter van Vlaanderen, grutter
1869	Albertus Beek, koekbakker
1890-1891	Buers, manufacturier
1894	Vogelsang, kleermaker
1896-1898	niet genoemd
1899	L. Hipke in galanteriën
1900	Gebr. Elling in confectie
1907	J. Baijer, spiegel en lijstenfabriek
1910	E. J. Vocking in huishoudelijke artikelen
1911	C. Vogel in boter en kaas
1913-1936	C. Van Dillen, schoenenmagazijn
1937-1952	J. M. D. van Amerongen- de Haan, hoteHunchroom "Suisse"
1967-1968	B. Van Arem, hotel-lunchroom "Suisse"
heden	Chinees-Indisch restaurant "Hong Kong"

Mariastraat 6 en 8 - Eigenaren

1550	Johan van Zoudenbalch en Johanna van den Boetselaer dr.
1579	Goyert Mertenss.
25-10-1582	Adryaen van Rhede en Hendrickjen Goyert Mertensdr. naar Wouter Adryaenss.
06-04-1619	Wouter Adryaens naar Martin Joostenss van Voorst
1686	Willem Pauw
31-05-1694	Willem Pauw naar Maria Cleijnaart, wed. van Jan van Maurik
28-06-1715	Maria Cleijnaart naar Bastiaan van Maurik, linnenverkoper
25-01-1797	Everina en Cornelia van Maurik naar Willem Koenen
1830	Hendrik Koenen, koopman A.B. Mulder, schoenmaker
tot 1894	C. Vermaak, wed. Lissenberg J.C. Lissenberg in galanteriën
tot 1901	D.C. Nimwegen, kandidaat notaris Clazina Rinkel, wed. Van de Bergh, drogerijen en verfwaren
tot 1931	Firma T.P van de Bergh en Zoon
1931	Jacob Wijzenbeek, meubelhandelaar
1945	Anton Michoff, meubelhandelaar
1953	Betty Sara Wijzenbeek

Bewoners van nummer 6 vanaf 1813

1813-1830	Willem Koenen, herbergier
1830	J. J. Klanersteijn, timmermans knecht en zoon Jan, barbier
1840	G. Engel, winkelier
1850-1893	Johan Lissenberg, winkelier en Cornelia Vermaak, tapster
1893-1898	L. Hipke in galanteriën
1904-1907	Mej. M. G. Stolwerk, modemagazijn
1907-1945	C. Verbon, fruithandel
1951-1968	J. K. Vis, eetsalon
heden	Shoarmazaak Tel Aviv

Bewoners van nummer 8 vanaf 1813

1813-1830	Willem Koenen
1830-1866	A. Mulder, schoenmaker
1872	A. A. van de Berg, kleermaker
1875-1883	A. J. Etmans, tabakshandelaar
1884-1887	Johan van Ginkel
1886-1893	J. A. van Zeijst, slager
1888-1893	E. Fr. van de Waereld, werktuigkundige
1896-1907	Filiaal A. Bluijssens, boterhandel
1908-1912	Krúft, koopman
1913	Groothof, apotheker
1914-1935	Kok, meubelhandel
1935-1952	Wijzenbeek, meubelhandel
1952-1975	Leeuwin, meubelhandel
heden	Turks restaurant Topkapi

Mariastraat 10 - Eigenaren

1570	Gerrit Zoudenbalch en Barbara van Abcoude van Merthen
14-12-1588	Gerrit Zoudenbalch naar Joost van Voorst en Maria
08-10-1664	Cornelis Pauw en Maria van Voorst naar Dirckgen Claes, wed. A. de With
31-05-1694	Willem Pauw naar Theodorus van Spithoven
11-01-1704	Albertus Casteleijn en Maria van Es naar Pierre Bellanger en Rachel Mouton
01-05-1722	Pierre Bellanger naar Jan Verwer
21-02-1758	Jacobus Klinkvis en Maria van Hussen naar Jan, Everdina en Cornelia van Maurik
04-03-1797	Everina en Cornelia van Maurik naar Joh. Chr. Friedrich Büchel
14-10-1801	Joh. Chr. Fr. Büchel en Johanna Wooning naar Martinus Geul
08-08-1809	Martinus Geul naar Johan Michael Rudel
1830	M. J. Oosterhuizen, rentenierster J. H. Kraamwinkel, administrateur en K. H. Kraamwinkel, erfgenaam
1850-1873	H. Bol, uitdrager
1873-1893	J. A. de Kok
1893-1963	P. A. de Kok

Bewoners vanaf 1813

1813	Van Minden, koopman in porcelein
1824	Karel Evertse, kleermaker
1830-1840	Gerarda Stevens, wed. van D. Rems, winkelierster
1850-1873	Hendrik Bol, uitdrager
1873-1937	De Kok en Zoon in Meubelen
1937-1952	J. Wijzenbeek, meubelmagazijn
1952-1975	Leeuwin, meubelmagazijn
heden	Running Center International

Mariastraat 12 - Eigenaren

12-03-1663	Geurt van Snellenberch naar Hendrick Lenertss van Charlois
20-04-1703	Anna van Nijkercken naar Agatha Caesarius en Jannigje van Barnevelt
11-06-1720	Jannigje van Barnevelt naar Gerrit Caesarius
11-05-1770	R.K. Armenkamer naar Everdina van Maurik
1830-1849	J.J. Beumer, grafbidder, kledermaker en winkelier
1849-1898	W. H. Nagels, kledermaker en winkelier
1898-1927	J. H. de Borst, winkelier
1927-1964	G. H. Van Spanje
1964	J. H. Verbon

Bewoners vanaf 1813

1813	E. Lhoman, uitdrager
1824	Johan Beumer, winkelier
1830-1848	J. J. Beumer, grafbidder, kledermaker, winkelier
1848-1898	W. H. Nagels, winkelier in gemaakte kleren
1898-1923	J. H. de Borst, schoenmaker, schoenmakerij
1924-1926	J. Wijzenbeek, meubelhandel
1927-1930	Cari van Scholten in huishoudelijke artikelen
1932	H.N.F. Hoefsloot, sigarenmagazijn
1935	A.J. van Dillen, lederhandel
1941-heden	Moeke's eethuis restaurant

Mariastraat 28, het Poorthuis van Huize Zoudenbalch - Eigenaren

1476-1500	Familie Zoudenbalch
1500-1600	Familie Van Westrenen
1600-1700	Familie Renkinck
1700-1800	Familie Van Ekeren
1700-1733	Familie Courcelles
1733-1800	Pieter van Gulik, broodbakker (tevens bewoner)
18-12-1800	Anthony Schoonenberg, keurslijfmaker, en Maria van Emmerik
1815	Anthony Schoonenberg, [overl.] naar Hugo van Emmerik (neef)
1860	Pieter Koezijne, [schoonzoons van Hugo van Emmerik]
1918	G. H. Van Spanje, apotheker
1964	J. H. Verbon, woninginrichter

Bewoners vanaf 1813

1813	Pieter van der Vegt, bakker
1824	A. Bergman, bakker (Utrechtse sprits!)
1840-1850	A. J. van Beem, bakker
1850-1852	I. Smit, bakker
1852-1855	Willem Abraham van Dongen, bakker
1855-1889	Leonardus Kocken, bakker
1889	J. Fr. de Bree, bakker
1891	Karel Hendrik Boonzaaijer, bakker

1892	J. W. van de Wetering, bakker
1899	J. Rosseweij, koopman
1906	C. Verbon, fruithandelaar
1907	A. Hern, kurkenfabriek
1908	J. C. Van Montfoort, kapper
1909	J. H. Blöte, coiffeur
1910	C. Verbon, vischhandel
1911	M. Pordon, barbier
1915	J. C. Godee, lederhandel en schoenenmagazijn
1918	Mej. Van Oosten, winkelierster
1920	G. C. Hartevelt, kunstschilder
1925	H. Bruggeman, lederhandel
1927	A.A. van Dongen, lederhandel
1928	Firma T. H. Koster en zn., lederhandel
1930	Alex Bouman, fotohandel
1932-1937	Firma T.H. Koster en zn., ledermagazijn
1940	Pakhuis
heden	Brillen optical art opticien

Mariastraat 30 - Eigenaren

11-05-1770	R.K. Armenkamer naar Pieter van Gorsen
28-10-1770	Pieter van Gorsen naar Cornelis van Andel
11-10-1800	Elsje Kemmer, wed. Corn. v. Andel naar Anthony Schoonenberg
1815	Hugo van Emmerik
1860	P. Koezijne
1918	G. H. Van Spanje
1964	J. H. Verbon

Bewoners vanaf 1813

1813	Anthony Schoonenberg en Hugo van Emmerik
1824	Hugo van Emmerik
1830	J. E. den Bedeker, winkelier, gehuwd met Adriana van Deventer
1840-1869	Adriana van Deventer, wed. van J.E. den Bedeker, winkelierster
1867-1888	Petrus Hendrikus Blom, goudsmit
1889	Joseph Kürten, tabakshandelaar
1890	Johannes Hermanus Thole, horlogemaker
1893	J. A. van Zeijst, slager en E. F. van de Waereld, werktuigk.
1896-1909	Hermanus van Oort, winkelier en horlogemaker
1910-1911	B. Moolenbeek, pettenmaker
1912	D. van der Bijl, schoenenmagazijn
1913	C. H. Gerritsma, agentuur slachterij
1914-1917	J. Herschel, slagerij
1918-1920	P. J. Van Nieuwenhoven, sigarenmagazijn
1921-1935	P. C. Van Breemen jr., sigarenwinkelier en kapper
1937-1940	M.J. Lierop, sigarenmagazijn en kapper
1940-1989	George Oversteegen, boekhandelaar
heden	I Cuidado, damesmode

Mariastraat 32 - Eigenaren

1692	Ludolph Renkinck, winkelier en Adriana Hees
16-11-1780	Alida Plevier, erfg. Renkinck naar Geertruid en Cath. v.d. Veen
30-06-1791	Geertruid v.d. Veen naar Joseph Weller
13-06-1798	Joseph Weller naar Johannes Terbruggen
09-02-1805	Johannes Terbruggen naar Anthony Schoonenberg
1815	Hugo van Emmerik
1860	Pieter Koezijnse
1918	G. H. van Spanje
1964	J. H. Verbon

Bewoners vanaf 1813

1813	George Kimmerling, hoedenmaker
1824	A. J. Van Hoorn, winkelier
1830	Johan IJzendoorn, hoedenmaker
1840	G. van der Vooren, winkelier
1850-1905	Familie van Oolderen, hoeden en pettenmakers
1906	Mej. A. van Lier, sigarenmagazijn en A. Van Lier, rijwielhandel
1907	C. Hillen, musicus
1908-1910	niet genoemd
1911-1916	J. P. F. Verbeek, aardappelhandel
1917-1918	M. Koelee, in sportartikelen
1920-1925	Firma wed. B. van Dijk-Blom, in suikerwerken
1926	Dames C. en D. Baars, in suikerwerken
1927-1928	P. J. Dussenbroek, in suikerwerken
1930-1931	Mej. A. H. L. Kolschoten, in suikerwerken
1932	Husqvarna, Holl. Handels Maatsch. N. V. Naaimachinehandel
1937-heden	Bloemenmagazijn Decora

Mariastraat 34 - Eigenaren

21-11-1684	Agatha v. Leeuwen, wed. v. Berend v. Eck naar Hendrina v. Eck
23-10-1694	Andries Gladbeek en Hendr. van Eck naar Antoni van Dam en Ida van Veen
12-12-1727	Chr. Cath. van Veen, wed. van Herbertus van Dam naar Nicolaas Stroeven
04-11-1730	Nicolaas Stroeven naar Nicolaas en Hendrik de Bruijn
08-01-1744	Hendrik de Bruijn, wednr. van Elisabeth Boheems naar Albertus de Bruijn
22-07-1772	Willemeijntje van der Voort, wed. van Barend de Bruijn, eerder van Nicolaas de Bruijn naar Jan Naaldenberg en Anthonia Kalff
23-05-1804	Frans Kalff naar Anna Horn en Gijsbertus de Vrees
tot 1818	George Kimmerling
1818	George Kimmerling naar Hugo van Emmerik
1860	Pieter Koezijnse
1918	G.H. van Spanje
1964	J. H. Verbon

Bewoners vanaf 1813

1813-1823	Jelis van Maurik, slijter
1830	Maria Antoinette Angelier, winkelierster
1840	J. C. Vermijne, boekverkoper
1850-1879	A. A. Huisterman, boekhandelaar
1880-1896	G. F. Koen, tapper en Th. Rutjes, kleermaker
1896-1898	G. Fr. Donkers, tapper en Jean J. Antoniëtti, bakkersbediende
1899-1908	J.J. Antoniëtti, koffiehuishouder
1909-1919	C. Kippersluis, caféhouder
1920-1931	H. M. Troelstra, melksalon
1932-1934	niet genoemd
1935	T. Meijer, koffiehuishouder
1937-1945	A. Michoff, woninginr. De Kroon
heden	Bloemenmagazijn Decora

Mariastraat 36 - Eigenaren

16-04-1646	Barbara van Vanevelt naar Hendrick van Ceulen
vóór 1685	Hendrick van Ceulen naar Steven van Arnhem
23-05-1685	Steven van Arnhem naar Hendrik Jansen van Bennekum
04-11-1768	Willem van der Veen naar Johanna, Jacomina en Petronella van der Veen
1830	Dirk Mütter
1850	C. Korvezee
1865	J. F. A. Lindsen, koopman
1910-1940	Karel Johan Hendrik van Olderen, winkelier
1940	Willem Duijf, architect
1941	Teuntje Hilgers, winkelierster

Bewoners vanaf 1813

1813-1850	Jacobus van Goudoever, zonder beroep
1850-1859	Johan van Olderen jr., pettenmaker
1860-1875	J. J. H. Kemmer, boek en papierhandel
1881	J. Klötz, winkelier
1886	J. H. Broese en echtgenote G. Tjeenk Willink
1890-1902	W. H. Ruifrok, horlogemaker
1903-1935	A. W. Van Olderen-Dortmond, in herenartikelen
1940	C.N.C. de Groot, sigarenmagazijn De Beurs
1941-1967	Teuntje Hilgers, winkelierster
1968-1975	Breugem, drogist
1975-1996	"Het Palet", kunsthandel
heden	"Never pay more", kledingzaak

Mariastraat 38 - Eigenaren

13-12-1753	Jan Keth naar Maria, Cornelia en Catharina Braconnier
30-06-1789	Wijlen jonkvr. Cornelia Braconnier naar Geertrudis Maria Wittert
11-11-1803	Geertrudis Maria Wittert naar Johan Jacob Bodmer en Anna Maria Wooning
16-06-1809	Overboeking A. M. Wooning, wed. Bodmer, thans gehuwd met A. Vuijsting
1830	Wed. van Anthony Vuijsting, rentenierster
1840	A. J. Wooning, exploitateur
1856	H. C. Van Asperen, timmerman
1865	J. F. A. Lindsen, koopman
1910	Hermanus van Oort, horlogemaker
1913	Hendrikus Breen, horlogemaker
1960	Chr. De Vries

Bewoners vanaf 1813

1813	Pieter Pousenauw, kleermaker
1824-1830	Wed. A. M. Wooning
1840-1859	A. J. Wooning, exploitateur bij het militair hospitaal
1859-1865	Frederik van Heumen, onderwijzer
1865-1898	Theodor Chrisostomus [Chrétien] Lindsen, kunstschilder
1898-1909	Firma C. M. Castelijm, theehandel
1910-1912	Hermanus van Oort, horlogemaker
1913-1960	Hendrikus Breen, horlogemaker
heden	Swaak, materiaal voor tekenaars (ook in Mariaplaats 10)

Noten en bronnen

- 1 - E.T. Suir: Evert Zoudenbalch. In Jaarboek Oud Utrecht 1977, blz. 7 e.v.
- 2 - M.W.J. de Bruijn: Poortgebouw van Zoudenbalch.
In maandblad Oud Utrecht, november 1983, blz. 232
- 3 - D.J. de Vries: Bouwen in de late middeleeuwen, blz. 217
- 4-5 - B.J.M. Klück: Het zomerhuis, Mariaplaats 9.
In Bouwhistorische Kroniek 1981
- 6 - Mariastraat 28.
Jaarverslagen UMF 1958, 1959, 1960.

Geraadpleegde bronnen: UDS (Utrechts Documentatie Systeem)
Bouwhistorische kronieken
Maand- en Jaarboekjes Oud-Utrecht
D.J. de Vries: Bouwen in de late middeleeuwen,
Matrijs 1994

In het Gemeentearchief: Transportakten, vóór 1808
Volkstellingen
Belastingregisters
Adresboeken
Doop-, Trouw- en Begraafboeken
Burgerlijke Stand
ARIS (computersysteem)
Topografische Atlas

In het Kadasterarchief: Oorspronkelijke aanwijzende Tafel
Kadastrale legger
Overschrijvingsakten

Uitgave: Het Utrechts Monumentenfonds
Tekst: Drs. M. G. Brits-Oversteegen
Lay-out: Dirk van Sichem
Druk: Anraad Utrecht b.v.
ISSN: 1383-0279

STEEN-GOED verschijnt 4x per jaar

